

Vetenskapsrådet

FORSKNING
OM
& KULTUR
HÄLSA

REDAKTÖR: Ragnhild Romanus, Vetenskapsrådet
TEXT: Anders Nilsson, Vetenskapsjournalisterna
GRAFISK FORM: Erik Hagbard Couchér, Vetenskapsrådet
OMSLAGSFOTO: Dora Pete/SXC
TRYCK: CM Gruppen AB, Bromma, 2010

VETENSKAPSRÅDET
Klarabergsviadukten 82
Box 1035
101 38 Stockholm
www.vr.se

INNEHÅLL

STORT INTRESSE FÖR KULTURENS BETYDELSE FÖR HÄLSAN	4
MUSIKEN LÄTTAR I MÖTET MED CANCERN	6
VIAGRAMANNEN – SÅDAN ÄR HAN	8
FRÅN ASSIMILERING TILL SÖKANDE EFTER RÖTTER	10
SÅ HAR SJUKA FLYKTINGAR VALTS UT – OCH VALTS BORT	12
SANATORIUM ILLUSTRERAR TBC-DEBATT OCH BEGYNNANDE VÄLFÄRDSSTAT	14
AKTIVA PERSONER MINNS BÄTTRE PÅ ÄLDRE DAR	16
NÅR BARA DEN OVETENSKAPLIGA BEHANDLINGEN HJÄLPER	18
POESI OCH MUSIK GÖR LEDARE MODIGARE	20
DU MÅR BÄTTRE MED MUSIK DU VALT SJÄLV	22
PUBLIKATIONSLISTOR	24

STORT INTRESSE FÖR KULTURENS BETYDELSE FÖR HÄLSAN

Intresset för forskningsområdet kultur och hälsa växer. Det menar de forskare som 2006–2008 fick stöd i Vetenskapsrådets satsning på kultur och hälsa. Deras forskning spänner över estetiska ämnen, psykologi, sociologi, antropologi och folkhälsovetenskap.

I forskningspropositionen 2005 gav regeringen Vetenskapsrådet öronmärkta pengar för att stärka forskning om kultur och hälsa. "Områdets metod och teoribildning bör utvecklas i syfte att nå en vetenskaplig grund som kan stärka kunskapen om kulturens betydelse för folkhälsan" står det i propositionen, som också slår fast att "Forskning kring kultur för hälsa förutsätter ett mångvetenskapligt angreppssätt".

Forskningsprogrammet Kultur och hälsa utlystes av Vetenskapsrådet i slutet av 2005. Nio projekt beviljades medel och fick dela på sammanlagt 15 miljoner kronor fördelade på tre år: 2006–2008.

Projekten har inbegripit bland annat estetiska ämnen, psykologi, sociologi, antropologi och folkhälsovetenskap.

– Vi var eniga om att välja en bred definition av kultur och hälsa, säger Gunilla Jarlbro. Hon är professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Lunds universitet och har varit ordförande för

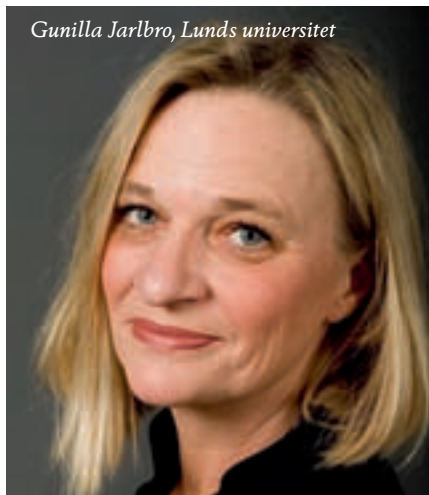

FOTO: KENNETH ROJUNA/LUNDS UNIVERSITET

Vetenskapsrådets beredningsgrupp för programmet.

2007 hölls en halvtidskonferens för forskningsprogrammet.

– Vi var lite oroliga att forskarna skulle uppleva det som ett sätt att kontrollera att de skötte sig, vilket inte alls var vår

avsikt. Vi var bara väldigt nyfikna, och så ville vi ge forskarna chansen att komma samman och se vad de andra gjorde. Och jag tror att det uppfattades positivt – ”äntligen är det folk som beviljat pengar som är intresserade av vad vi gör!” Det blev väldigt givande diskussioner.

I maj 2010 hölls en slutkonferens för programmet där forskarna i korthet presenterade resultaten av sin forskning. De presentationerna har bland annat legat till grund för texterna i denna skrift. Gunilla Jarlbro beskrev vid konferensen forskningsprogrammet som en stor framgång.

– Något som blev slående vid slutkonferensen var hur oerhört många publiceringar som programmet genererat. Fem miljoner kronor gånger tre år är verkligen inte mycket för ett forskningsprogram, så det är imponerande att man med så små medel åstadkommit så mycket. Jag tycker också att de nio forskningsprojekten verkligen levt upp till utlysningens mång- och tvärvetenskaplighet och förmått ge nya perspektiv och ställa nya frågor. Dessutom är det roligt att programmet har bidragit till att bilda nya nätverk.

Att göra en riktad satsning som det här forskningsprogrammet kan vara ett

bra sätt att ge ett nytt forskningsområde en startknuff, menar Gunilla Jarlbro. Men det finns också risker.

– Jag har sett andra exempel på forskningsområden som tagit fart och sedan nästan försvunnit i tomma intet igen, när en sådan här satsning tagit slut. Så initialt är det bra, men det kräver uppföljning om man tycker att det är viktig forskning som bör finnas kvar.

Många av forskarna som deltagit i projektet vittnade på konferensen om ett växande intresse för hur kultur kan bidra till ökad hälsa och välbefinnande, bland annat från vården, omsorgen, kommunerna och landstingen.

– Sedan utlysningen gjordes har forskningsområdet formligen exploderat, menade Daniel Västfjäll.

Töres Theorell betonade vikten av att forskningen nu hjälper till att om-sätta rönen i praktisk nytta i samhället.

– Det räcker inte att säga att kultur är bra för hälsan. Vi måste svara på hur – hur ska man göra, konkret? Läkare måste få veta hur de kan använda den här kunskapen. Annars är risken att vi får en rejäl backlash om man på ett okänsligt sätt börjar skriva ut kultur på recept utan att veta vad man gör.

Fågelsång är den musik som bäst hjälper en del cancerdrabbade att utvärda, kulturella aktiviteter förbättrar minnet. Det här är några exempel på kopplingen mellan kultur och hälsa.

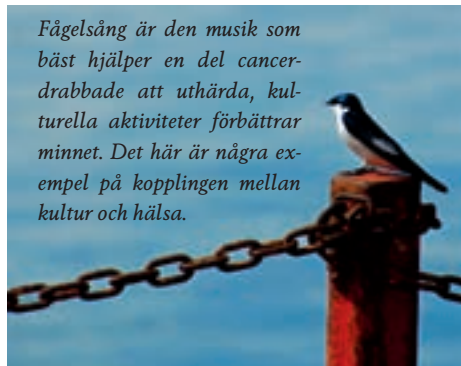

FOTO: JEAN CARNERO, SIC

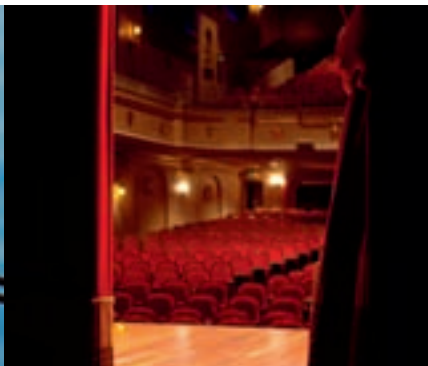

FOTO: SIC

MUSIKEN LÄTTAR I MÖTET MED CANCERN

Projekt: *Musik som en coping-strategi: en studie av musikens roll i coping med cancer från patienternas perspektiv*

Forskare: *Fereshteh Ahmadi, Sociologiska institutionen, Uppsala universitet och Akademin för hälsa och arbetsliv, Högskolan i Gävle*

Fereshteh Ahmadi har intervjuat cancer-sjuka som använder musik som coping och funnit en stor variation både i vilken musik de väljer och vilken funktion musiken fyller för dem. Hon urskiljer fem kategorier: naturens musik, religiös musik, aggressiv musik, läkande musik och glädjande musik.

– Kategorin naturens musik – till exempel fågelsång – hade jag inte alls tänkt på innan, men den framträdde tydligt i undersökningen, säger Fereshteh Ahmadi. Intervjupersonerna beskrev det ofta som att den ger en känsla av varats enhet, att vara ett med naturen. Detta gällde både religiösa och icke-religiösa personer.

Flera personer i hennes studie, särskild de under 30 år, uttryckte ett behov av att lyssna på aggressiv musik, till exempel heavy metal, hård rap eller punk. Den gav dem bland annat möjlighet att släppa ut och bearbeta ilskan över att ha drabbats

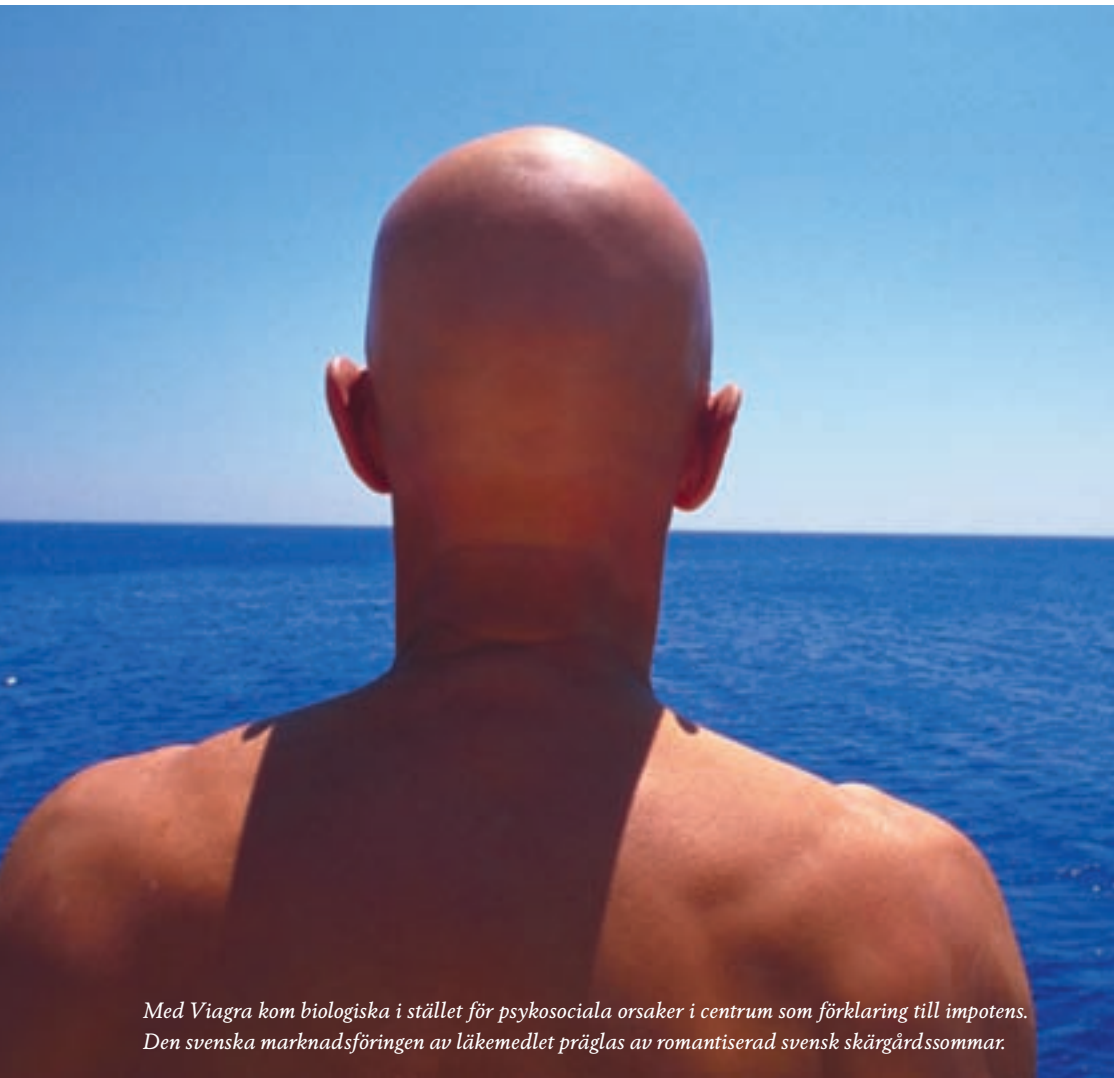
av sjukdom. Det hjälpte dem också att hämta kraft, styrka och mod i en situation där det annars är lätt att känna sig svag och rädd. Men de upplevde att vården var oförstående inför ett sådant musikval.

– Många av intervjupersonerna vittnade om en rätt snäv bild i vården av vilken sorts musik som är ”bra” för coping, säger Fereshteh Ahmadi. Jag träffade en ung kvinna som lyssnade på aggressiv musik på sjukhuset, men som dolde det för personalen genom att ha ett skivfodral med klassisk musik. Varför ska en patient behöva göra så?

Fereshteh Ahmadi konstaterar också att en del intervjupersoner även ansåg att musiken kan påverka själva sjukdomen. Vissa av dem menade att musiken genom att påverka psyket kunde öka kroppens förmåga att bekämpa sjukdomen. Andra ansåg att religiös musik i kombination med stark tro kan verka helande.

För en del cancersjuka inger fågelsång känslan av att vara ett med naturen och är den musik de helst väljer. Andra har ett behov av att lyssna till heavy metal eller punk för att bearbeta vreden över att ha drabbats av sjukdom.

Med Viagra kom biologiska i stället för psykosociala orsaker i centrum som förklaring till impotens. Den svenska marknadsföringen av läkemedlet präglas av romantiserad svensk skärgårdssommar.

VIAGRAMANNEN – SÅDAN ÄR HAN

Projekt: *Kultur, (bio)medikalisering och manlighetens omvandlingar. Viagra™ som symbol och teknik*

Forskare: *Ericka Johnson, Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet*

Ericka Johnson har studerat hur introduktionen av läkemedlet Viagra 1998 påverkat synen på maskulinitet i ett medicinskt, kommersiellt respektive byråkratiskt sammanhang. I medicinska sammanhang innebar Viagra ett markant skifte från fokus på psykosociala faktorer som orsak till impotens till ett i huvudsak biologiskt synsätt. Ungefär samtidigt som Viagra introducerades på marknaden började också termen impotens ersättas av erektil dysfunktion i medicinsk text.

– I den medicinska diskursen försvann idén om att paret är patienten när Viagra infördes, medan paret intressant nog är mycket framträdande i den kommersiella diskursen, säger Ericka Johnson, som analyserat innehållet på den svenska informationssajten Potenslinjen.se, vilken är knuten till Viagras tillverkare Pfizer.

Hon anser att innehållet på sajten förmedlar bilden av mannen som mycket

sexuell och definierad av sin önskan att ha sex ofta. I jämförelse med internationell marknadsföring är mannen i det svenska kommersiella materialet vitare och lite äldre, konstaterar hon. Något annat som utmärker det svenska bildmaterialet är känslan av ”Pripps Blå” – romantiserad svensk skärgårdssommar, menar Johnson.

I projektet ingår också en analys av hur svenska myndigheter hanterat frågan om huruvida Viagra ska vara ett subventionerat läkemedel. Myndigheternas rädsla för överutnyttjande har gjort att Viagra inte omfattas av högkostnads-skyddet. Två andra, för patienten mer obehagliga, behandlingar för svår erektil dysfunktion subventioneras däremot av det svenska systemet.

– Obehaget i behandlingen har blivit det diagnostiska verktyget för att skilja på svår och lätt erektil dysfunktion, säger Ericka Johnson.

FRÅN ASSIMILERING TILL SÖKANDE EFTER RÖTTER

Projekt: *Ursprungskultur och uppväxtkultur. Kulturens betydelse för internationellt adopterades hälsa och livskvalitet*

Forskare: *Judith Lind, Cecilia Lindgren och Karin Zetterqvist Nelson på Tema Barn, Linköpings universitet*

Barns rätt till sin kulturella identitet slås fast av FN:s barnkonvention. Men vad menar man med kulturell identitet och vilken betydelse tillmäts den i samband med internationella adoptioner? Det har varit grundfrågan i det här projektet.

Forskarna har bland annat analyserat svenskt informations- och tidskriftsmaterial om adoption från åren 1972–2005. Materialet visar att synen på barnets ursprung och ursprungskultur förändrats över tid, berättar Judith Lind. Det tidiga materialet är präglad av assimileringstankar men under 1980-talet sker ett skifte till att betona betydelsen av barnets individuella levnadshistoria och icke-svenska ursprung.

– I början av 2000-talet kan man se en tydlig polarisering mellan två läger i adoptionsdebatten, säger Judith Lind. Den ena sidan anser att internationellt

adopterade behöver mer stöd i sökandet efter sina rötter. Den andra menar att det tvärtom har blivit ett påbud att söka sitt ursprung, och att det är svårt för adopterade som inte är intresserade av detta att få respekt för sin inställning.

Den svenska principen om att barnet har rätt att veta allt om sitt ursprung har ibland kolliderat med utländska institutioners möjlighet eller vilja att redogöra för barnens bakgrund, förklarar Cecilia Lindgren. Ofta har det, åtminstone initialt, funnits en misstänksamhet om att den efterfrågade informationen ska användas för att selektera bland barnen. Uppgifter har också hemlighållits i syfte att bespara barnet tragiska detaljer om dess ursprung eller för att skydda biologiska föräldrar och andra inblandade i länder där det är olagligt att lämna bort sitt barn.

Vad innebär kulturell identitet? Under de senaste decennierna har det talats mycket om adopterades rätt att söka sina rötter. Men har man också rätt att som adopterad vara ointresserad av sitt biologiska ursprung?

FOTO: KARL ANDRÉN / IBL, BILDBYRÅ

Bara unga arbetsföra män var välkomna då Sverige rekryterade arbetskraft i flyktinglägren efter andra världskriget. När FN krävde att en viss kvot av de flyktingar man tog emot skulle vara särskilt utsatta och icke-arbetsföra, tillgodosåg Sverige detta genom att ta emot tbc-sjuka barn med unga yrkesutbildade fäder.

SÅ HAR SJUKA FLYKTINGAR VALTS UT – OCH VALTS BORT

Projekt: Föreställningar kring arbetsförmåga och ohälsa. Icke-arbetsföra flyktingar i Sverige 1950–2005

Forskare: Norma Montesino, Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitet, och Malin Thor, Historiska studier, Malmö högskola

Sverige var, liksom många andra länder, relativt snabbt på plats i de europeiska flyktinglägren åren efter andra världskrigets slut för att rekrytera arbetskraft. De flyktingar som där erbjöds en ny framtid i Sverige var uteslutande unga, arbetsföra män, helst med yrkeskompetens. Norma Montesino och Malin Thor har studerat hur den svenska flyktingmottagningens inställning till sjuka och handikappade flyktingar förändrats från denna tid till våra dagar.

Ett halvt decennium efter krigsslutet förhandlade FN fram ett avtal med Sverige om att ta emot en kvot av särskilt utsatta och icke arbetsföra flyktingar som fortfarande levde i läger i Europa. Så skapades kvotflyktingssystemet, som fortfarande existerar. Sverige åtog sig att ta emot vissa kvoter av tbc-sjuka flyktingar, men även i dessa fall märks en tydlig selektering av de personer som uppfattades som mest

gynnsamma för Sverige, konstaterar Malin Thor.

– Majoriteten som valdes ut till kvoten tbc-sjuka barn var barn som hade en ung pappa med yrkesutbildning, och flertalet ingick i små familjer med högst två barn, säger hon.

Med tiden inkluderades allt fler grupper i svenskt flyktingmottagande. Samtidigt utvecklades handikappbegreppet i svensk flyktingmottagning, där så småningom även sådant som analfabetism och avsaknad av arbetserfarenhet i ett industrialiserat land betecknades som socialt handikapp.

– Sammanfattningsvis kan man säga att den här utvecklingen, trots att den är problematisk, ledde till en mindre restriktiv flyktingpolitik. Men den gav samtidigt upphov till stigmatiserande föreställningar om flyktingkap inom de välfärdsinstitutioner som fick ansvaret för de nyanlända flyktingarna, säger Norma Montesino.

SANATORIUM ILLUSTRERAR TBC-DEBATT OCH BEGYNNANDE VÄLFÄRDSSTAT

Projekt: *Unga, krokiga och kroniskt sjuka. Kulturella bestämningar av funktionshinder – Bentuberkulos på Apelviken, 1902–ca 1930 – En pilotstudie*

Forskare: *Marie C. Nelson och Staffan Förhammar, Enheten för historia, Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur, Linköpings universitet*

Kustsanatoriet Apelviken utanför Varberg tog emot tusentals "skrofulösa" barn, det vill säga barn med ben-, led- och körteltuberkulos i början av 1900-talet. Marie C. Nelson och Staffan Förhammar har gjort en historisk studie av Apelviken och tagit fasta på två aspekter: den socialpolitiska och den vetenskapliga. I båda fallen var den studerade perioden – 1900-talets tre första decennier – en brytningstid mellan olika synsätt, enligt Staffan Förhammar.

– Studien ger bland annat en bild av övergången från privat filantropi till en begynnande välfärdsstat, säger Staffan Förhammar. Apelviken skapades med i första hand privata medel, på initiativ av eldsjälén J. S. Almer, i början av 1900-talet, men fick så småningom stora delar av sin finansiering från offentliga källor: stat, landsting och vissa kommuner.

1930 tog Apelviken emot 1268 patienter som i genomsnitt vistades där runt 140–150 dagar.

Tidens medicinska debatt präglades av hårda motsättningar mellan två konkurrerande uppfattningar om hur barnen lämpligen skulle behandlas. Enligt den konservativa skolan var det naturen själv som tillhandahöll medicinen: solljus, bad och frisk luft. Den radikala skolan däremot förespråkade den moderna vetenskapens verktyg, såsom kirurgi. Debatten var hetsig, stundtals riktigt elak, och gav sken av en fullständig polarisering mellan de två skolorna. Studien av Apelviken visar dock att de båda behandlingsfilosofierna i praktiken blandades i verksamheten. Ett exempel på hur natur och modernitet kombinerades är de så kallade Finsenlampor som användes i behandlingen som ersättning för solljus under framförallt den mörka årstiden.

Vid Apelvikens sanatorium fördes en kamp om vad som var bästa botemedlet mot den tuberkulos barnen som vistades där var drabbade av. Solljus, bad och frisk luft ställdes mot den moderna vetenskapens verktyg, såsom kirurgi.

PHOTO: SXC

De som är politiskt, intellektuellt eller kulturellt aktiva när de är medelålders blir bättre på att minnas när de blir äldre.

AKTIVA PERSONER MINNS BÄTTRE PÅ ÄLDRE DAR

Projekt: Kulturella aktiviteter och hälsa i en åldrande befolkning: betydelsen av livslångt deltagande

Forskare: Marti Parker, Neda Agahi, Ingemar Kåreholt och Carin Lennartsson, Aging Research Center, Karolinska Institutet och Stockholms universitet

Individer som i medelåldern ägnat sig åt politiska, intellektuella och kulturella aktiviteter har bättre minnesförmåga när de blir äldre jämfört med dem som inte varit aktiva på dessa områden. Det är en av slutsatserna i det här projektet, som studerat sambandet mellan hälsa och kulturell aktivitet hos äldre.

– Många studier har visat på ett samband mellan aktivitet och kognition, men problemet med dessa brukar vara att de spänner över en kort tid, och att det därför är svårt att säga vad som påverkar vad. Det kan ju vara så att kognitiv försämring leder till ett mindre aktivt deltagande, säger Marti Parker. Styrkan med vår studie är att vi sätter individens kognition i relation till hans eller hennes aktivitet mer än tjugo år tidigare.

Trots detta kan man inte säkert säga att det är ett orsakssamband, konstate-

rar Parker. Både aktivitet och kognition kan ju påverkas av en tredje, okänd faktor. Men andra forskningsresultat inom fältet antyder att det kan röra sig om ett orsakssamband, menar hon.

Studien visar också ett samband mellan deltagande i olika aktiviteter och lägre dödlighet. För kvinnor är det främst deltagande i studiecirklar och organisationer som är kopplat till lägre dödlighet medan det för män framförallt är trädgårds- och hobbyarbete.

– Det stämmer med vad vi sett i andra studier: Bland kvinnor har sociala aktiviteter starkast samband med senare hälsa medan det för männen tycks vara aktiviteter som inte nödvändigtvis utförs tillsammans med andra, säger Marti Parker.

Undersökningen visar även att deltagande i olika aktiviteter hade ökat mellan åren 1992 och 2002. Det var framförallt kvinnorna som blivit mer aktiva.

NÄR BARA DEN OVETENSKAPLIGA BEHANDLINGEN HJÄLPER

Projekt: *Medicinsk pluralism bland Miskitu i östra Nicaragua: En antropologisk studie*

Forskare: *Johan Wedel, Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet*

I skolor och fattiga byar hos miskitufolket i Nicaragua sker då och då utbrott av en form av massbesatthet som går under namnet *grisi siknis* (av engelskans crazy sickness). Personer som drabbas av grisi siknis kan kollektivt gå in i ett transtillstånd med ett våldsamt beteende då de försöker skada både sig själva och andra.

Johan Wedel har studerat hur Nicaragua försöker integrera traditionell och västerländsk medicin för att komma till rätta med utbrotten av grisi siknis. Enligt miskitufolkets världsbild beror grisi siknis på häxeri, och det traditionella botandet är baserat på att rituellt rena de drabbade. För den vetenskapligt grundade medicinen är det svårare att formulera orsaken till sjukdomen och finna en behandling.

– Det faktum att grisi siknis endast kan botas av traditionella miskitubotare visar att så kallade traditionella botandemetoder inte kan avfärdas, även om de

uppfattas som ovetenskapliga i ett västerländskt medicinskt perspektiv, säger Johan Wedel.

Han understryker att den västerländska vården inte behöver anamma etnomedicinska förklaringsmodeller för att se värdet av traditionella behandlingar. I ett vetenskapligt perspektiv kan man snarare studera botarens förmåga att ändra upplevelsen av ett sjukdomstillstånd och förändra de sociala relationerna, vikten av att patienten tror på behandlingen och en koppling till placebo och nocebo, anser Johan Wedel.

Han poängterar att det också i västvärlden finns liknande upplevd sjukdom och ohälsa knuten till specifika kulturer eller miljöer, såsom skolor, fabriker och små samhällen. Dessa föregås ofta av upplevelser av stress och associeras inte sällan med till exempel en ovanlig lukt som tros vara giftig.

När sjukvården i Nicaragua försöker komma till rätta med utbrott av massbesatthet, så kallad grisi siknis, använder de sig av både traditionell och västerländsk medicin.

Chefer som genomgått en ledarskapsutbildning med kulturell inriktning upplevs av sina underställda som bättre på att ta itu med missförhållanden på arbetsplatsen. Bildens staty av president Abraham Lincoln, Lincoln Memorial, finns i Washington.

POESI OCH MUSIK GÖR LEDARE MODIGARE

Projekt: *Konstnärlig stimulans av ledarskap: Hur konst, litteratur och musik påverkar etisk, estetisk och emotionell kompetens. Hur påverkas medarbetarnas hälsa?*

Forskare: *Britt-Maj Wikström, Fakulteten för hälsa, nutrition och ledarskap, Högskolan i Akershus, Norge, Töres Theorell och Julia Romanowska, Institutionen för folkhälsovetenskap Karolinska Institutet, samt Gerry Larsson, Försvarshögskolan*

Kan kulturella inslag i en ledarskapsutbildning öka dess påverkan på de ledare som går kursen – och i förlängningen på deras underställda? I det här forskningsprojektet har forskarna jämfört kursdeltagare som slumpmässigt fördelats på två olika ledarskapsutbildningar. Den ena har konventionellt innehåll. Den andra är nyutvecklad och tar avstamp i dikt och musik för att i grupp och enskilt reflektera över frågeställningar kring fyra teman: liv/död, makt/frihet, förräderi/mod samt ensamhet/kärlek.

Skattningar gjorda av chefernas underställda visade en signifikant förändring för ledarna i den konstinriktade utbildningen: de blev modigare och mindre benägna att sopa missförhållanden på arbetsplatsen under mattan, berättar Töres Theorell. Någon motsvarande förändring märktes inte hos gruppen som gick den konventionella – och mycket välrenommerade – utbildningen.

– Hos cheferna själva har vi bland annat mätt känsla av sammanhang, olika typer av coping samt personlighetsmåttan ”big five”, säger Töres Theorell. Även där såg vi att chefsgrupperna utvecklades åt olika håll, och nästan genomgående var det till fördel för den konstnärliga utbildningen.

Självskattningar av den psykiska hälsan gjordes av både cheferna själva och deras underställda. En tydlig skillnad observerades särskilt ett halvår efter att de ettåriga utbildningarna avslutats: den psykiska hälsan utvecklades bättre i gruppen med den konstnärliga chefsutbildningen. Man såg också att blodkoncentrationen av ett hormon som återspeglar kroppens återhämtningsförmåga, DHEA-s, utvecklades bättre i denna grupp. Såväl skillnaderna i psykisk hälsa som i blodanalysen var märkbara hos både chefer och underställda.

DU MÅR BÄTTRE MED MUSIK DU VALT SJÄLV

Projekt: *Musik för välbefinnande och hälsa*

Forskare: *Daniel Västfjäll, Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet och Teknisk akustik, Chalmers tekniska högskola samt Patrik Juslin, Terry Hartig och Mats Fredrikson, Institutionen för psykologi, Uppsala universitet*

Det finns fog för den utbredda föreställningen att musik påverkar vår hälsa, enligt detta forskningsprojekt som studerat hur människor exponeras för musik i vardagen, och hur de påverkas av densamma. Särskilt den musik som individen själv valt leder till positiva känslor och avslappning, vilket i sin tur leder till ökad hälsa och välbefinnande, enligt forskarna. I sina studier har de sett att försökspersoner rapporterar mindre stress för episoder under dagen där musik förekommer. De har också sett att avkoppling ihop med musiklyssnande sänker nivåerna av stresshormonet kortisol mer än avkoppling utan musiklyssnande.

Denna påverkan sker genom att musiken väcker känslor som i sin tur inverkar på bland annat hormonutskottning. Kopplingen till individens känslor gör att man inte kan tala om musikgenrer som skulle vara bra eller

mindre bra för hälsan, förklarar Daniel Västfjäll.

– Det finns inget perfekt musikstycke för att få någon att må bättre, det handlar om din relation till musiken, säger Västfjäll. Jag, som spelade dödsmetall innan jag blev forskare, uppfattar det som avslappnande musik, medan många andra kanske inte gör det.

Tidigare forskning har ofta ignorerat att musikens effekter är individ- och situationsberoende, menar han. Detta har resulterat i att det finns en rad tidigare studier som undersökt ungefär samma musikstycken, men som tyckt sig se helt olika effekter av dessa, enligt Västfjäll.

Försökspersoner i projektets studier rapporterade att de exponerades för musik 30–40 procent av tiden en vanlig dag. Omkring två tredjedelar av dessa exponeringar påverkade försökspersonernas känslotillstånd – antingen positivt eller negativt.

Musik får människor att må bättre, men det finns inga speciella musikstycken som får alla att må bra. Vilken musik som fungerar avstressande är olika från person till person.

PUBLICERINGAR

Sid 6

Musik som en coping-strategi: en studie av musikkens roll i coping med cancer från patienternas perspektiv

Fereshteh Ahmadi

PUBLIKATIONER:

- Ahmadi, Fereshteh (2008). *Kultur och Hälsa*. Lund: Studentlitteratur.
- Ahmadi, F. (2009) "Hard and Heavy Music: Can It Make a Difference in the Young Cancer Patients' Life?" *Voices: A World Forum for Music Therapy*, 9(2). Retrieved July 2, 2009, from <http://www.voices.no/mainissues/mi40009000302>.
- 2. Ahamdi, F. & Norberg, M. (May 2010) "Aggressiv musik som copingsstrategi". *Socialmedicinsk tidskrift*, 1.
- Ahmadi, F. (Manuscript is in the process of reviewing) "Song lyrics and the alteration of self-image". *Nordic Journal of Music Therapy*.
- Ahmadi, F. (Manuscript is in the final authoring process) "Music as a coping method with cancer: a qualitative study among cancer patients in Sweden". *Scandinavian Journal of Caring Sciences*.

Sid 8

Kultur, (bio)medikalisering och manlighetens omvandlingar. Viagra™ som symbol och teknik

Ericka Johnson

PUBLIKATIONER:

- Lind, J. & C. Lindgren (2007) "Roots trips – intercountry adoption and cultural identity", paper presenterat på konferensen *In the Name of the Child. The Social and Cultural History of Children and Youth* i Norrköping 27–30 juni 2007.
- Johnson, E., Sjögren, E., Åsberg, C. (Forthcoming 2010) "Prescribing the Swedish Viagra Man" *Clinical Pharmacology and Therapeutics*.
- Sjögren, E. and Johnson, E. (in manuscript) "Conniving patients, beguiled doctors and disciplining drugs. Justifying the denial of Subsidy for Viagra Use in Sweden".
- Johnson, E. and Åsberg, C. (in manuscript) "Enrolling the Swedish Viagra man".
- Åsberg, C. and Johnson, E. (2009) "Viagra Selfhood: Pharmaceutical Advertising and the Visual Formation of Swedish Masculinity" *Health Care Analysis*, 17(2): 144–159.

- Johnson, E., (2008) "Chemistries of Love. Impotence, erectile dysfunction and Viagra in *Läkartidningen*" *NORMA* 3(1):31–47.
- Johnson, E. (2006) "Biomedikaliserade maskuliniteter & Viagra", *Manlighetskonferens proceedings*.

KONFERENSBIDRAG:

- "Enrolling the Swedish Viagra Man", *Kultur-Natur. Konferens för kulturstudier i Sverige*. Norrköping, 15–17 juni 2009.
- "Conniving patients, beguiled doctors and disciplining drugs. Justifying the denial of Subsidy for Viagra Use in Sweden." *Nordic Medical Anthropology Conference*, Gothenburg, 11–13 juni 2009.
- "Viagra and the Swedish Masculine Identity" *Self, Identities and Bioethics*, Linköping, 7–9 maj, 2008.
- "Chemistries of Love" Centre for Health Services and Policy Research, University of British Columbia, Vancouver. 25 februari, 2008.
- "Biomedicalized Masculinities and Viagra in Sweden" University of Gothenburg, 14 februari, 2008.
- "Viagra and Impotent Swedish Men" Linköping University, 25 oktober, 2007.

Sid 10

Ursprungskultur och uppväxtkultur. Kulturens betydelse för internationellt adopterades hälsa och livskvalitet

Judith Lind, Cecilia Lindgren och Karin Zetterqvist Nelson

PUBLIKATIONER:

- Lindgren, C. & J. Lind (2009) "Resa tillbaka. Om adoption, identitet och ursprung" i Lind, J., Lindgren, C., Sjöberg, M. & Zetterqvist Nelson, K. (red.) *Historien, barnen och barndomarna*. Linköping: Linköping University Press.
- Wikström, C. (2008) *Berättelser om ursprung. En studie om unga utlandsadopterades syn på ursprungskultur*. Examensarbete, Psykologprogrammet, Linköpings universitet.
- Lind, J. & S. Johansson (2009) "Preservation of the child's background in in- and intercountry adoption", *International Journal of Children's Rights* vol. 17(2): 235–260.
- Lindgren, C. (2010, kommande) *De internationella adoptionernas historia i Sverige*. Stockholm: Myndigheten för internationella adoptionsfrågor.
- Lind, J. (manus) "Roots, origins and backgrounds – the debate over their significance in intercountry adoption 1972–2004".

KONFERENSBIDRAG:

- Lind, J. & C. Lindgren (2007) "Roots trips – intercountry adoption and cultural identity", paper presenterat på konferensen *In the Name of the Child. The Social and Cultural History of Children and Youth* i Norrköping 27–30 juni 2007.

Sid 12

Föreläsningar kring arbetsförmåga och ohälsa. Icke-arbetsföra flyktingar i Sverige 1950–2005

Norma Montesino och Malin Thor

PUBLIKATIONER, NORMA MONTESINO:

- Montesino, Norma (2010) "Invalid" blev "handikappad" i *Invandrare och minoriteter. Nr 2: 2010*.
- Montesino, Norma & Svensson, Kerstin (2009) "Transporten – en utforskad differentieringspraktik" (2009) *Den berusade båten, en vänbok till Sune Sunesson*, Rosmari Eliasson-Lappalainen, Anna Meeuwisse & Alexandru Panican (red.). Lund: Arkivförlag.
- Montesino, Norma & Thor, Malin (2009) "Migration och folkhälsa" *Historisk tidskrift* 129: 1, 27–46.
- Montesino, Norma (2008) "Hälsa i svensk invandringspolitik – en historisk belysning" *Efterfrågad arbetskraft?* Elinor Platzer & Svante lundberg (eds). Växjö University Press: AMERS årsbok 2008, Växjö University Press.

- Montesino, Norma (2008) "Flykting-skap, ett handikapp" *Socialvetenskaplig tidskrift* 2008:1.
- Montesino, Norma (2007) "Flykting-mottagning, en fråga kring hälsa och arbete" Jan Ekberg (ed) *Sveriges mottagning av flyktingar*, AMERS årsbok 2007, Växjö University Press.

PUBLIKATIONER, MALIN THOR:

- Thor, Malin (2010) "Kvoten fylldes av blonda och nyttiga" i *Invandrare och Minoriteter Nr 2: 2010*.
- Montesino, Norma & Thor, Malin (2009) "Migration och folkhälsa. Hälsovårdspolitiska bedömningar i den svenska flyktingmottagningen under 1940-talets första hälft", *Historisk tidskrift*, 129:1, 27–46.
- Thor, Malin (2008) "Arbetsmarknadsstyrelsen och kvotflyktingarna. Föreläsningar om kön, nationalitet, (o)hälsa, yrkeserfarenhet och ålder vid kvotuttagningarna av flyktingar under 1950-talet och 1960-talets första hälft" i Elinor Platzer & Svante Lundberg (red.), *Efterfrågad arbetskraft? Amers årsbok 2008*, Växjö University Press.
- Thor Malin (2007) "Det är billigare att bota ett TBC-fall än att uppfostra en svensk." Den svenska kvotuttagningen av icke-arbetsföra flyktingar ca 1950–1956" i Jan Ekberg (red.) *Sveriges mottagning av flyktingar – några exempel*, Växjö University Press.

KONFERENSBIDRAG, HISTORIA:

- Norma Montesino & Malin Thor "Föreställningar kring arbetsförmåga och ohälsa. Icke arbetsföra flyktingar i Sverige 1950–2005." Arbetstext framlagd vid doktorand- och forskarseminariet i Historiska studier, Malmö den 8 november 2006.
- Norma Montesino & Malin Thor "Conceptions of working capacity and health. The Social Authorities and the Refugees with TBC in Sweden ca 1945–1960". European Social Science History Conference Lissabon, 2008.
- Norma Montesino & Malin Thor "Migration och folkhälsa, tuberkulos i den svenska flyktingmottagningen under 1940- och 1950-talen" paper framlagt på sessionen *Framväxten av flyktingfrågan som politikområde – strukturerna*, Lund, Svenska Historikermötet i Lund, 24–26 april 2008.

KONFERENSBIDRAG, MIGRATION:

- Norma Montesino & Malin Thor "Icke-arbetsföra flyktingar i ett historiskt perspektiv" paper presenterat vid AMER-konferens, Växjö universitet, 2008.
- Norma Montesino & Malin Thor, "Conceptions of working capacity and health. The Social Authorities and the TB – Refugees in Sweden ca 1945–1960". Workshop *Migration and Health*, History in Nordic History ETMU days Åbo Academy University 26–27 oktober 2007.

KONFERENSBIDRAG, SOCIALT ARBETE:

- Norma Montesino "Den svenska flyktingmottagnings framväxt" Nordisk konferens i socialt arbete, Stockholm.
- Norma Montesino, "Migración y Trabajo social en Suecia, una perspectiva histórica", Celebración en el día de la Escuela Universitaria de Trabajo Social, Escuela de Trabajo Social, Universidad de Alicante, Alicante, Spanien. 30 april 2007.
- Norma Montesino & Malin Thor "Socialt arbete med flyktingar, ett historiskt perspektiv" *Att göra socialt arbete, mellan manual och improvisation*, Forsa Symposiet, 20–21 mars 2007, Lund.

Sid 14

Unga, krokiga och kroniskt sjuka. Kulturella bestämningar av funktionshinder. Bentuberkulos på Apelviken, 1902–ca 1930 – En pilotstudie.

Staffan Förhammar och Marie Clark Nelson

PUBLIKATIONER:

- Staffan Förhammar och Marie Clark Nelson, "Swedish Seaside Sanatoria in the Beginning of the 20th Century, *Journal of the History of Childhood and Youth*. 2:2 (2009), 249–266.
- Staffan Förhammar och Marie Clark Nelson, (under bearbetning) "Building Apelviken: Creating a Coastal Sanatorium in the Early Twentieth Century Sweden" in *Disabled Children*:

Contested Caring, c. 1850–1979. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Staffan Förhammar, (under revidering) "Apelviken. Ett filantropiskt projekt." Submitted to Scandia.
- Marie Clark Nelson, (in progress) "The Sun or the Knife: The Context of Treating Non-pulmonary Tuberculosis in Early 20th Century Sweden."
- Marie Clark Nelson, (in progress) "The Long Arm of Science: Finsen Lamps and Non-pulmonary Tuberculosis."
- Marie Clark Nelson, (under bearbetning) "Heliotherapy: Ljus behandling av led-, ben-, eller hud tuberculosis vid Sveriges kustsanatorier" i *En annan vård*.
- Marie Clark Nelson, (in progress) "Hydrotherapy, tuberculosis och det vetenskapliga paradigmet".

Sid 16

Kulturella aktiviteter och hälsa i en åldrande befolkning: betydelse av livslångt deltagande

Marti Parker, Neda Agahi, Ingemar Kåreholt och Carin Lennartsson

PUBLIKATIONER:

- Agahi N, Parker MG (2005). "Are today's older people more active than their predecessors? Participation in

leisure-time activities in Sweden in 1992 and 2002." *Ageing & Society* 25(6):925–941.

- Agahi N, Ahacic K, Parker MG (2006). "Continuity of leisure participation from middle age to old age." *Journal of Gerontology: Social Sciences*, 61B, 6, S340–S346.
- Agahi N, Parker MG (2008) "Leisure activities and mortality: Does gender matter?" *Journal of Aging and Health*, 20 (7):855–71.
- Lennartsson C, Agahi N, Heap J & Parker MG (2008). "Patterns of participation in political and cultural activities: Intersection of cohort, period and gender". Gerontological Association of American Annual Meeting 2008, Washington, D.C.
- Kåreholt I, Lennartsson C, Gatz M, Parker MG (2010) "Baseline leisure time activity and cognition more than two decades later." *International Journal of Geriatric Psychiatry*, In press.
- Agahi N, Silverstein M & Parker MG (2010). "Late-life and earlier participation in leisure activities: Their importance for survival among older persons". (Submitted manuscript).

Sid 18

Medicinsk pluralism bland Miskitu i östra Nicaragua: En antropologisk studie

Johan Wedel

PUBLIKATIONER:

- "Involuntary Mass Spirit Possession among the Miskitu". *Anthropology and Medicine*. Submitted.
- "Spiritual Afflictions and Sorcery Accusations among the Miskitu". *Anthropos* 105,2 (2010). Forthcoming.
- "Bridging the Gap between Western and Indigenous Medicine in Eastern Nicaragua". *Anthropological Notebooks* 15,1 (2009): 49–64.
- "Healing and Spirit Possession in the Caribbean". *Stockholm Review of Latin American Studies* 4 (2009):49–60.

KONFERENSBIDRAG:

- "Culturalizing Health Policies: Western and Indigenous Medicine in Eastern Nicaragua". Presenterad vid Rethinking the Mangrove: Second Symposium of Critical Practices in Caribbean Cultural Studies, Mayagüez, Puerto Rico, oktober 15–17, (2009).
- "Sorcery Accusations and Indigenous Ethics among the Miskitu of Nicaragua". Presenterad vid 6th Nordic Conference in Medical Anthropology, Göteborg, juni 11–13, (2009).

- "Spirit Possession among the Miskitu of Nicaragua". Presenterad vid 10th European Association of Social Anthropologists (EASA) Conference, Ljubljana, Slovenien, augusti 26–29, (2008).
- "Religious Healing in Puerto Cabezas, Nicaragua". Presenterad vid 33rd Caribbean Studies Association (CSA) conference, San Andres Island, Colombia, maj 26–30, (2008).
- "Religious Healing and its Transformative Power". Presenterad vid 5th Nordic Conference in Medical Anthropology. University of Iceland, Island, juni 13–17, (2007).

Sid 20

Konstnärlig stimulans av ledarskap: Hur konst, litteratur och musik påverkar etisk, estetisk och emotionell kompetens. Hur påverkas medarbetarnas hälsa?

Britt-Maj Wikström, Töres Theorell, Julia Romanowska och Gerry Larsson

PUBLIKATIONER:

- Romanowska J., Larsson G., Eriksson M., Wikström B-M., Westerlund H., Theorell T. (In review) "Health effects on leaders and co-workers of an art-based leadership development program".
- Romanowska J., Larsson G., Walter Osika, Wikström B-M., Theorell T (in

preparation) "Effects on leaders' competence of an art-based leadership training evaluated as evaluated by co-workers".

- Romanowska J., Larsson G., Walter Osika, Wikström B-M., Theorell T. "Psychological effects on leaders of an art-based leadership development program compared to the traditional one" (in preparation).
- Romanowska J., Larsson G., Walter Osika, Wikström B-M., Theorell T. (in preparation) "Leaders' self-evaluation of art-based leadership development program".

KONFERENSBIDRAG:

- Forskarseminarium på Karolinska institutet, Institutionen för folkhälsovetenskap Arbets- och miljömedicin, april 2010.
- Association for Applied Psychophysiology and Biofeedback San Diego, mars 2010.
- Arbets- och miljömedicin, Karolinska Institutet – Extern seminarium om arbetsmiljö, hälsa och ledarskap, februari 2010.
- Forskarseminarium på Stressforskningsinstitutet, december 2009.
- World Congress of Psychosomatic Medicine Turin, september 2009.
- Workshop "Det saliggörande ledarskapet". En rimlig idé ur ett hälsoperspektiv? Centre for Advanced Studies

in Leadership, Handelshögskolan i Stockholm, mars 2009.

- Presentation för samtliga involverade i projektet (chefer och deras medarbetare) samt några externa intressenter, ca 100 personer på Dramaten, mars 2009.
- SALK – Stockholms Akademiska Ledarskapskollegium "Konstnärlig metod för ledarskapsutveckling", december 2008.
- Workshop, forskarseminarium på Stressforskningsinstitutet, december 2008
- Medicinska Riksstämman, november 2008.
- European College for Work Psychology, Plenary Lecture, oktober 2008.

Sid 22

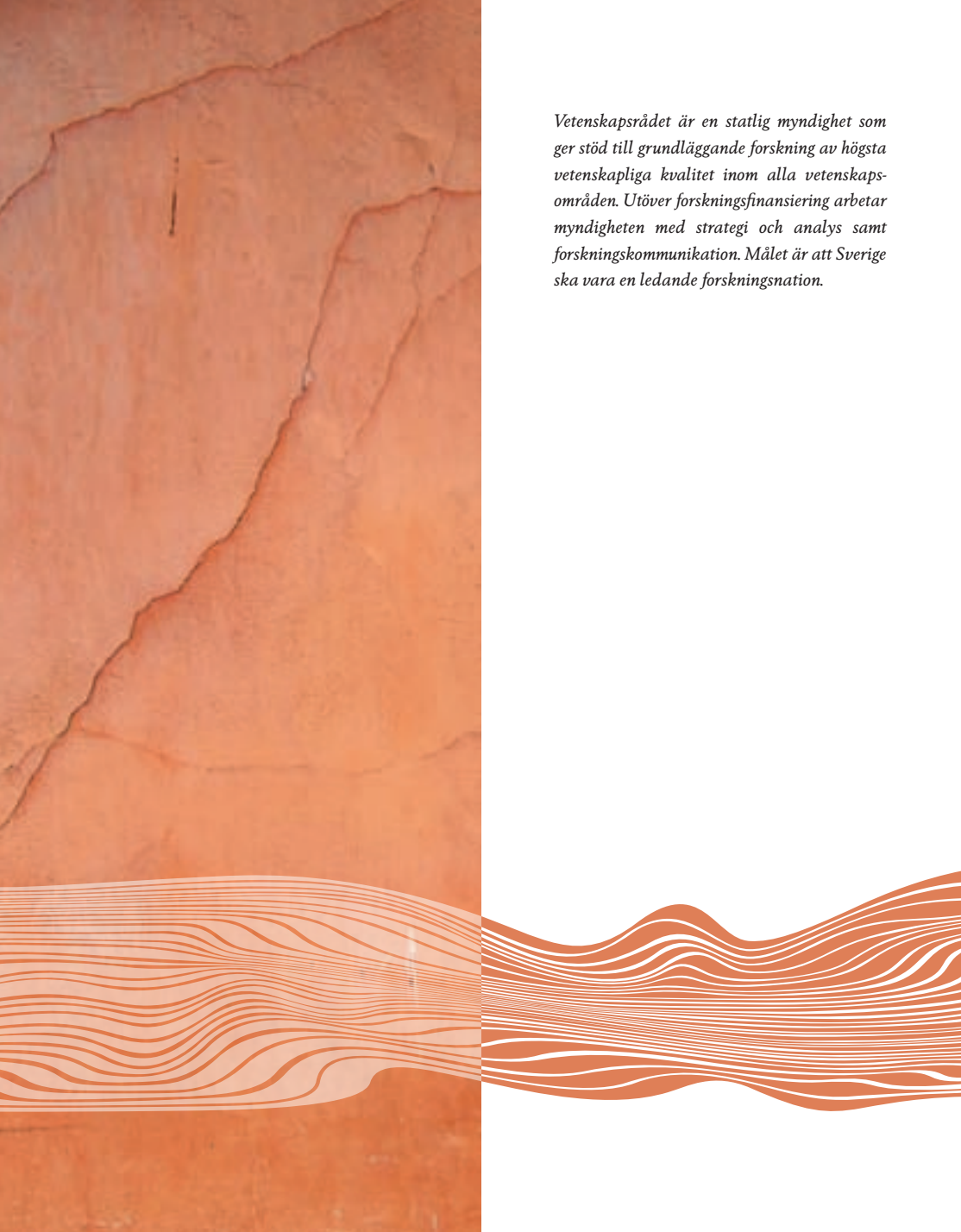
Musik för välbefinnande och hälsa

Daniel Västfjäll, Patrik Juslin, Terry Hartig och Mats Fredrikson

PUBLIKATIONER:

- Hartig, T., Sjöberg, J., Wigren, J., Västfjäll, D., & Juslin, P. N. (2010). "Psychological effects of music listening during a walk in urban surroundings". (Manuscript), Uppsala University.
- Helsing, M., Västfjäll, D., Juslin, P. N., & Hartig, T. (2010). *Perceived stress, health, and everyday music listening*. (Manuscript), Göteborg University.

- Helsing, M., Västfjäll, D., Juslin, P. N., Hartig, T. & Bjälkebring, P. (2010). "Music listening, stress and salivary cortisol." (Manuscript), Göteborg University.
- Juslin, P. N., & Västfjäll, D. (2008a). "Emotional responses to music: The need to consider underlying mechanisms". *Behavioral and Brain Sciences*, 31, 559–575.
- Juslin, P. N., & Västfjäll, D. (2008b). "All emotions are not created equal: Reaching beyond the traditional disputes." *Behavioral and Brain Sciences*, 31, 600–621.
- Juslin, P. N., Liljeström, S., Västfjäll, D., & Lundqvist, L.-O. (2010). "How does music evoke emotions? Exploring the underlying mechanisms". In P. N. Juslin & J. A. Sloboda (Eds.), *Handbook of music and emotion: Theory, research, applications* (pp. 605–642). Oxford: Oxford University Press.
- Juslin, P. N., Liljeström, S., Västfjäll, D., Barradas, G., & Silva, A. (2008). "An experience sampling study of emotional reactions to music: Listener, music, and situation". *Emotion*, 8, 668–683.
- Västfjäll, D., Helsing, M., Juslin, P.N., Hartig, T. & Bjälkebring, P. (2010). "Decreased salivary cortisol after everyday listening to preferred music". (Manuscript), Göteborg University.
- Västfjäll, D., Juslin, P. N., & Hartig, T. (in press). "Music, subjective well-being, and health: the role of emotions." In R. MacDonald, G. Kreutz, & L. Mitchell (Eds.), *Music, health, and well-being*. New York: Oxford University Press.
- Västfjäll, D., Juslin, P. N., & Hartig, T. "Musik leder till bättre folkhälsa?" *Tvärsnitt 2* 2010 42–43.
- Johan Albinsson, Sebastian Senning (2009). Musik i stads och parkmiljö – effekter på beteende, emotioner och uppmärksamhet. (psykologexamensuppsats). Institutionen för psykologi, Uppsala universitet.
- Johan Sjöberg, Jonas Wigren (2010). Psykologiska effekter av musiklyssnande vid stadspromenader (psykologexamensuppsats). Institutionen för psykologi, Uppsala universitet.

Vetenskapsrådet är en statlig myndighet som ger stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom alla vetenskapsområden. Utöver forskningsfinansiering arbetar myndigheten med strategi och analys samt forskningskommunikation. Målet är att Sverige ska vara en ledande forskningsnation.